

ב

וּמְבוּחַ מִבַּח וְהַכֵּן (מג, טז)

"מדבר ביוסף, שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה. 'ומבוּחַ מִבַּח וְהַכֵּן' - אמר רבי יוחנן: ערב שבת היתה, ואין 'והכין' אלא לשבת, שנאמר: 'והיה ביום הששי והכינו וגו'". אמר הקב"ה: יוסף, אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לכן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת" (נמדב"ר פי"ד, ב)

צריך ביאור: הרי יוסף קיים את כל המצוות, כדברי המדרש "היו אבותינו נוהגים במצוות קודם מתן תורה"⁹⁰; מדוע איפוא נזכרת במיוחד שמירת השבת, עד כדי כך שיוסף קיבל בעבורה שכר מיוחד?

כדי לבאר זאת יש להקדים, שהמצוות שקיימו האבות והשבטים לפני מתן תורה היו שונות לחלוטין מהמצוות שאנו מקיימים לאחר מתן תורה, משום שלפני מתן תורה לא חלה עדיין מהותה הייחודית של המצוה.

לדוגמא: לפני מתן תורה, כשהאבות והשבטים אכלו מצה בפסח - לא נחשבה המצה לחפץ של מצוה, ולא היה הבדל מהותי בינה ובין לחם חמץ; אכילת המצה לא היתה אלא בבחינת זכר וסימן לאכילת המצה שתהיה לאחר מתן תורה, כשהמצוה תהפוך לחפץ של מצוה, בעל מעלה וחשיבות⁹¹.

יוצאת מכלל זה היא שמירת השבת:

ייחודו של יום השבת היה קיים גם לפני מתן תורה - החל מהשבת

90. מדרש לקח טוב כאן. וראה רש"י חולין צא, א ד"ה פרע להן: "שבני יעקב שומרי מצוות היו, דאף על פי שלא ניתנה תורה מקובלין היו מאבותיהן".

91. ולכן ישנה מעלה בקיום המצוות לאחר מתן תורה, גם על-ידי מי שאינו מצווה עליהן, לגבי המצוות שקיימו האבות קודם מתן תורה - שכן לאחר מתן תורה, גם במקרה שהאדם (ה"גברא") אינו מחוייב במצוה, קיימת מהותה של המצוה (ה"חפצא"). וראה באריכות לקו"ש חט"ז ע' 212 ואילך. וש"נ.

הראשונה לבריאת העולם, כדברי הכתוב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ... וינח ביום השביעי"⁹². ולכן גם שמירת השבת קודם מתן תורה לא היתה רק בבחינת סימן וזכר למצוה, אלא היה בה ביטוי למעלתו ולייחודו של יום השבת. במובן זה היתה שמירת השבת דומה לקיום המצוות לאחר מתן תורה.

ולכן מדגיש המדרש דוקא את קיום מצוה זו על ידי יוסף, שכן במצוה זו יש מעלה יתרה על שאר המצוות שקיימו האבות והשבטים לפני מתן תורה.

*

ועדיין יש להבין: מדוע מזכיר המדרש מעלה זו דוקא ביחס ליוסף (ולכן זכה דוקא הוא שבן-בנו, נשיא שבט אפרים, יביא את קרבנו בשבת) - והרי גם שאר השבטים שמרו את השבת, כשם ששמרו על שאר המצוות?

והביאור בזה⁹³:

אמנם כבר לפני מתן תורה היתה השבת קדושה ונבדלת מעצם מהותה; אבל קדושה זו נשארה כביכול למעלה, אצל הקב"ה בורא העולם, ולא ירדה אל העולם הזה⁹⁴ (וכלשון המדרש "הקדים ושימר את השבת עד שלא ניתנה", היינו שהשבת כבר היתה קיימת, אבל היא נשארה ברשותו של הבורא ולא ניתנה לנבראים).

רק יוסף הצדיק, שהיה בדרגה רוחנית נעלית מאוד גם בהיותו מושל בארץ מצרים (כמבואר בחסידות, ש"גם בהיותו מלך ומושל ומשביר לכל הארץ, לא הפסיק דבקותו האמיתית כמו שהיא למעלה ממש"⁹⁵), ואף החדיר מקדושתו בארץ מצרים עצמה (עד כדי כך שגרם למצרים למול את

92. יתרו כ, יא.

93. ראה גם המאור שכתורה לספר במדבר ע' קט - קי.

94. ורק במתן תורה, כשנתבטלה הגזרה בין ה"עליונים" ל"תחתונים", והקב"ה אמר "העליונים ירדו לתחתונים" (שמו"ר פי"ב, ג. תנחומא וארא טו) - ירדה קדושת השבת מן ה"עליונים", וחדרה גם אל העולם הזה.

95. תורת חיים ויחי קג. ג. ועוד.

עצמם⁹⁶) – זכה לחוש גם בתוככי העולם הזה את קדושתו המיוחדת של יום השבת, כפי שהיתה למעלה, אצל הקב"ה.

ונמצא, שרק שמירת השבת של יוסף היתה דומה לשמירת השבת שלאחר מתן תורה, ואילו שאר השבטים שקיימו את המצוה קיימו אותה כשם שקיימו את שאר המצוות – כזכר וסימן בלבד למצוות שלאחר מתן תורה. ולכן אמר הקב"ה דוקא ליוסף: "אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לכן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת".

(לקו"ש ח"כ ע' 200 ואילך)

כא

וַיִּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת בְּנֵימִין אָחִיו בֵּן אָמוֹ וַיֹּאמֶר הֲזֶה אָחֵיכֶם הַקָּטָן אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם אֵלַי וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יַחְנֹךְ בְּנִי. וַיִּמְהַר יוֹסֵף פִּי נִכְמְרוּ רַחֲמָיו אֶל אָחִיו וַיִּבְקֹשׁ לְבָפוֹת וַיִּבְא הַחֲדָרָה וַיִּבְכֶּה אֶשְׁמָה (מג, כט"ד)

"שאלו: 'יש לך אח מאם?' אמר לו: 'אח היה לי, ואיני יודע היכן הוא.' 'יש לך בנים?' אמר לו: 'יש לי עשרה'. אמר לו: 'ומה שמם?' אמר לו: 'בלע ובכר וגו''. אמר לו: 'מה טיבן של השמות הללו?' אמר לו: 'כולם על שם אחי והצרות אשר מצאוהו'... כדאיתא במס' סוטה. מיד נכמרו רחמיו" (רש"י)

יש לשאול: מניין לרש"י כל אריכות הדברים בין יוסף לבנימין, ומדוע אינו מפרש בפשטות שרחמי יוסף נכמרו בראותו את בנימין אחיו?

ויש לומר: